

LNV Consumentenplatform

Jeugd en Natuur

Beleidsdossier

3 november 2006

LNV Consumentenplatform

Jeugd en Natuur

Bevat informatie over de interesse van jongeren in natuur, ideeën over een groeiende kloof tussen beide en de vraag of en zo ja wat hieraan gedaan moet en kan worden.

Inhoud	Pagina
• Voorwoord	3
• Hoofdstuk 1 Beleidsdossier	4
1.1 Beschrijving beleidsthema	4
1.2 Aansluiting bij LNV-beleid	6
◦ Natuur- en landschapsbeleid algemeen	6
◦ LNV-beleid en activiteiten mede gericht op het thema	7
1.3 Relevant beleid van andere overheden	8
1.4 Eerste contouren LNV-programma Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid.	10
◦ Hoe wil LNV het gaan doen	11
◦ Aan welke activiteiten denkt LNV	12
• Colofon	13

Voorwoord

De meeste mensen hebben het gevoel dat het goed is voor kinderen om buiten te zijn in de natuur. Om samen te spelen, te ontdekken, te leren over flora en fauna, frisse lucht in te ademen en te genieten. Maar komen kinderen nog wel vaak genoeg in de natuur? Doen de kinderen van nu wel voldoende ervaringen in de natuur op, zodat ze er een band mee kunnen ontwikkelen? Is de jeugd zich nog wel voldoende bewust van de natuur? We vrezen dat de binding tussen jeugd en natuur aan het verzwakken is, zeker bij het steeds grotere deel van de jeugd dat in de stad opgroeit. En dit ondanks de vele scholen, jeugd- en natuurorganisaties en anderen die actief zijn op dit gebied. Maar is dit genoeg om kinderen de natuur in te laten gaan? En is er voldoende natuur beschikbaar, vooral in en rond de stad, die geschikt is voor kinderen?

LNV denkt erover om meer richting te geven aan de inzet voor jeugd en natuur en de inzet waar nodig te versterken. Tegelijkertijd zijn er nog veel vragen rond dit thema. Vandaar de vraag aan het Consumentenplatform om mee te denken over de relatie jeugd en natuur en de kant die het LNV- beleid op zou kunnen gaan om het contact tussen jeugd en natuur te bevorderen.

Ter voorbereiding op deze bijeenkomst is gesproken met een aantal panels. De panels bestonden uit ouders (van kinderen van 4 tot 12 jaar) en intermediairs als wijkagenten, leraren, sportinstructeurs of begeleiders van scouting. Vertegenwoordigd waren mensen uit grote steden en kleinere steden en uit groeikernen of Vinex-wijken. Daarnaast is er een opinieonderzoek verricht door middel van een telefonische enquête onder ouders met kinderen tot 12 jaar. Tenslotte is er een desk study verricht naar bestaande kennis en cijfers over het onderwerp. Alles bij elkaar veel interessante informatie, die naar ik hoop, zal leiden tot een goede discussie in het Consumentenplatform en bruikbare aanbevelingen voor het beleid.

DIRECTEUR-GENERAAL LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Prof. dr. A.N. van der Zande

Hoofdstuk 1 Beleidsdossier

1.1 Beschrijving Beleidsthema

Aanleiding

Thema van dit Consumentenplatform is de verbinding tussen jeugd en natuur. Volgens het ministerie van LNV is de afstand tussen jongeren en natuur groot geworden en is er sprake van een onwenselijke 'kloof.' Maatschappelijke organisaties en deskundigen hebben richting het ministerie aangegeven dat zij zich zorgen maken over vervreemding van de natuur¹. De binding tussen jeugd en natuur lijkt inderdaad te verzwakken, zeker bij het steeds grotere deel van de jeugd dat in de stad opgroeit. Het ministerie zou graag zien dat deze 'kloof' gedicht wordt, door jeugd en natuur weer met elkaar in contact te brengen. LNV vindt het belangrijk dat de huidige jeugd op jonge leeftijd reeds een verbondenheid met natuur ontwikkelt. Natuur dient door de jeugd 'uit de eerste hand' met alle zintuigen ervaren te worden, als uniek onderdeel van hun opvoeding en ontwikkeling. Deze verbondenheid van de jeugd draagt bij aan de verbondenheid van toekomstige generaties met de natuur, de oorsprong van ons voedsel en het leven op aarde. Dit is tevens van belang voor voldoende draagvlak voor het behoud van natuur en landschap en een gezonde, aantrekkelijke leefomgeving. Indien hier niet in geïnvesteerd wordt, ontbreekt het mogelijk op termijn ook aan vrijwillige inzet voor natuur en krimpt de basis voor maatschappelijke natuurorganisaties.

Zoals gezegd erkennen diverse maatschappelijke organisaties de problemen. Zo heeft bijvoorbeeld onlangs een achttal natuurorganisaties een coalitie gevormd met als doelstelling 'Jongeren en natuur als nationale uitdaging'. Ook is er grote politieke belangstelling, onder meer blijkend uit kamervragen. Mede naar aanleiding hiervan heeft de minister van LNV aan de Tweede Kamer toegezegd dat hij na zal gaan welke nieuwe methoden of activiteiten nodig zijn om natuurbeleving bij de jeugd verder te stimuleren en hoe dat vanuit het Rijk kan worden gefaciliteerd. Hij heeft het voornemen uitgesproken om aan het eind van het jaar een analyse van de mogelijkheden en een bijbehorend plan van aanpak aan de Tweede Kamer te zenden. Momenteel wordt hieraan gewerkt onder de werktitel Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid. Zie de eerste contouren hiervan die in paragraaf 4 worden genoemd.

Ontwikkeling en gezondheid van de jeugd

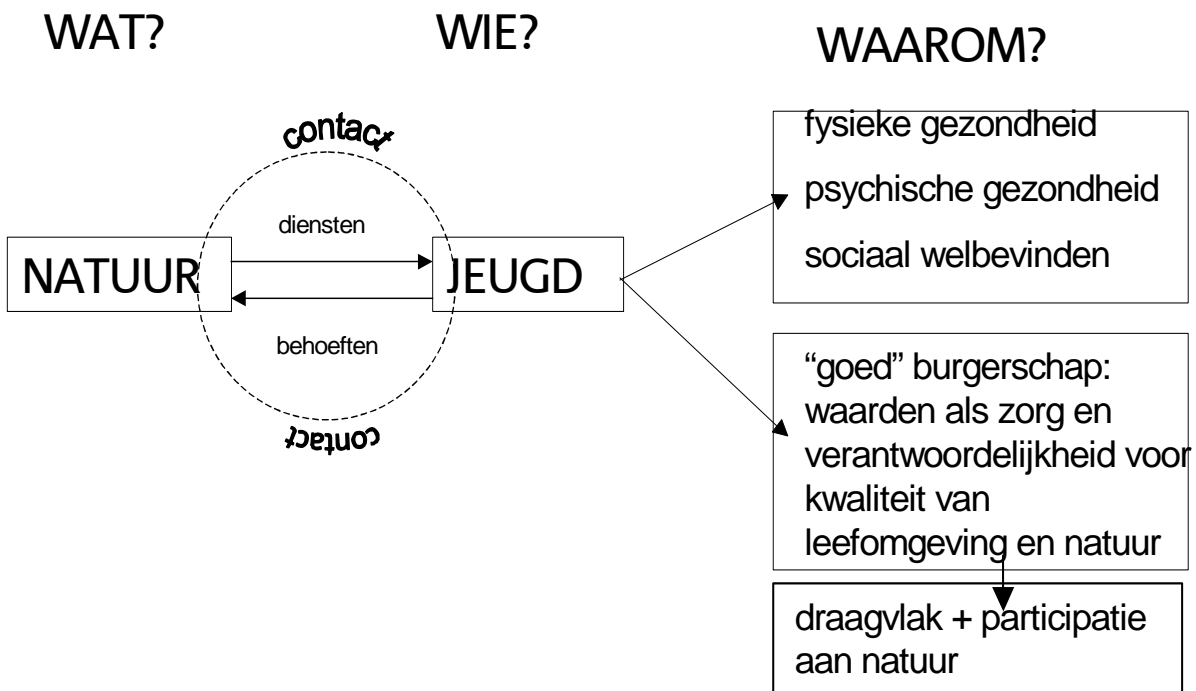
Naast het probleem van de (groeierende) afstand tussen jeugd en natuur kan natuur een belangrijke bijdrage bieden aan de gezonde fysieke, psychische en sociale ontwikkeling van kinderen tot gezonde volwassenen. Volgens de Gezondheidsraad dragen speel- en leerervaringen in de natuur, alleen of met andere kinderen, bij aan die gezonde ontwikkeling². Ook bevordert een natuurlijke leefomgeving het herstel van stress en aandachtsmoeheid en stimuleert het tot bewegen. Dit laatste is zeer belangrijk, mede gezien recente onderzoeken die aangeven dat in 10 onderzochte wijken van grote steden zo'n 30% van de kinderen te dik is en hiermee samenhangend slechts 3% van de kinderen in de stad voldoende beweegt³. Het LNV-beleid biedt dan ook goede mogelijkheden om met het stimuleren van directe natuurbeleving bij te dragen aan een gezonde ontwikkeling en het voorkómen van overgewicht bij de jeugd. De kansen die natuur op

---

¹ LNV (2005) Verslag Rondetafelgesprekken Jeugd en Natuur

² Gezondheidsraad, RMNO (2004): Natuur en Gezondheid, invloed van natuur op sociaal, psychisch en lichamelijk welbevinden.

³ TNO Kwaliteit van Leven (2005): Kinderen in prioriteitswijken: Lichamelijke (in)activiteit en overgewicht

dit vlak biedt zijn een belangrijk aandachtspunt binnen het programma Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid.

Afbakening

Het eerder genoemde programma in ontwikkeling met als werktitel Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid omvat diverse lijnen die verderop in dit beleidsdossier aan de orde komen. In de discussie in het Consumentenplatform staat met name het contact tussen jeugd en natuur centraal. Onder natuur wordt alles verstaan wat tot de ‘groene’ leefomgeving behoort: agrarische natuur; recreatiegebieden; bos-heide en watergebieden; strand en duinen; maar ook stadsparken en natuur in de buurt. Onder het contact tussen jeugd en natuur wordt fysiek contact verstaan en de natuurervaring uit de eerste hand

Voor het Consumentenplatform is de doelgroep jeugd van 4 tot en met 12 jaar gekozen. Kinderen in die leeftijd verdienen volgens LNV speciale aandacht om de redenen die onder meer in het advies van de Gezondheidsraad en de RMNO worden gegeven. Contact met natuur lijkt in het bijzonder voor kinderen van 4 tot 12 jaar een unieke bron te zijn van intensieve, zintuiglijke ervaringen en voor het stimuleren van de verbeelding. Juist op jonge leeftijd, van 4 tot ongeveer 12 jaar, worden kinderen zich bewust van het bestaan van een niet-menselijke, natuurlijke omgeving, die zij (lieft vrijelijk, dat wil zeggen zonder voortdurend toezicht van opvoeders) willen exploreren. Ze staan in deze zogenoemde ‘sensitieve’ levensfase meer open voor dergelijke intensieve natuurervaringen, omdat zij, anders dan adolescenten en volwassenen, geen reflectieve houding aannemen. Kinderen van deze leeftijd hebben een intrinsieke affiniteit met natuur die aansluit op hun behoefte al spelend te ontdekken en grenzen te ervaren. In deze levensfase liggen tevens belangrijke sleutels voor gezondheid en gezond gedrag op latere leeftijd (motoriekontwikkeling in samenhang met plezier in bewegen en ontwikkeling van identiteit, zelfvertrouwen en weerbaarheid).

Een bijkomende reden om voor het consumentenplatform voor de doelgroep 4 tot 12 jaar te kiezen, is dat er in andere trajecten al veel aandacht besteed is aan de groep van 12-18 jaar. Zie bijvoorbeeld de jongerenpanels die verderop in dit beleidsdossier genoemd

worden. Voor die oudere doelgroep zou het consumentenplatform daarom minder toegevoegde waarde hebben.

Beleidsvragen:

1. Onderschrijft het Consumentenplatform de visie van LNV dat er een kloof is tussen jeugd en natuur?
2. Onderschrijft het Consumentenplatform dat het stimuleren van contact tussen jeugd en natuur nodig is ter overbrugging van de kloof?
3. Wat zijn de kansen en belemmeringen voor het stimuleren van direct contact tussen jeugd en natuur?
4. Welke mogelijkheden ziet het Consumentenplatform voor het stimuleren van direct contact tussen jeugd en natuur, en welke rol heeft LNV daarin?
5. Zou natuur een plaats kunnen krijgen in een gezondheidsbeleid richting de jeugd? Zo ja op welke manier?

1.2 Aansluiting bij LNV-beleid

De geconstateerde problematiek noopt wellicht tot intensivering van bestaand en ontwikkeling van nieuw beleid. Hieronder volgt een overzicht van het huidige relevante beleid en de activiteiten van LNV. Het begint met algemeen natuur- en landschapsbeleid dat hoewel relevant (nog) niet specifiek gericht is op het thema jeugd en natuur. Daarna volgen beleid en activiteiten die meer op het thema gericht zijn.

Natuur- en landschapsbeleid algemeen

Nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur

Natuur wordt door de Nederlandse samenleving als belangrijk ervaren. Hierbij wordt een breed natuurconcept gehanteerd ('van voordeur tot Waddenzee'). Om deze natuur voor de toekomst te beschermen en behouden is draagvlak voor natuur en natuurbeleid noodzakelijk. In de beleidsnota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur' (2000) is verwoord dat LNV niet alleen draagvlak wil creëren bij mensen voor natuur, maar ook de natuur meerwaarde wil geven voor de samenleving. In de afgelopen jaren heeft in het LNV-beleid vooral de nadruk gelegen op de ecologische waarde van de natuur en het creëren van draagvlak hiervoor in de samenleving. In de voorliggende periode wil LNV in haar beleid meer nadruk leggen op de tweezijdigheid van deze relatie: wat betekent natuur voor mensen? Natuur biedt mensen de gelegenheid te recreëren, genieten en ontspannen. Natuur draagt bij aan de gezondheid en het welbevinden van mensen.

Ecologische Hoofdstructuur

Om natuurgebieden met elkaar te verbinden en planten en dieren de kans te geven zich op verschillende plaatsen in Nederland te vestigen wordt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) ontwikkeld. Dit is een stelsel van verbindingen tussen natuurgebieden en nationale parken door heel Nederland. De term 'Ecologische Hoofd Structuur' (EHS) werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur (plant en dier) in feite voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat de natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Waar mogelijk is de EHS toegankelijk voor mensen. Het doel is om in 2018 een samenhangend netwerk van natuurgebieden van ruim 728.000 hectare (op het land) te hebben gerealiseerd. Overigens heeft de Algemene Rekenkamer recentelijk geconcludeerd dat de EHS een goed instrument is om de biodiversiteit te beschermen, maar dat er nog veel moet gebeuren om de streefgetallen voor 2018 te halen. Instrumenten om de EHS te ontwikkelen zijn: aankoop van natuurgebieden, bescherming van natuurgebieden door middel van regels in de ruimtelijke ordening en subsidies voor natuurbeheer in de EHS.

Landschap

Eén van de taken van de overheid is te zorgen voor aantrekkelijke landschappen, die ruimte bieden voor rust, bezinning en ontspanning. Het Rijk is in de eerste plaats verantwoordelijk voor het beschermen van de kwaliteit van het landschap (op het niveau van de ruimtelijke hoofdstructuur) en voor de bescherming van internationaal zeldzame en nationaal waardevolle cultuurlandschappen. Daarom heeft het Rijk nu twintig gebieden die belangrijk zijn vanwege natuur en cultuurhistorie aangewezen als 'nationaal landschap'. Die gebieden krijgen de komende jaren extra aandacht. Daarnaast moet de overheid ontwikkelingen in het landelijk gebied begeleiden, zodat er een goed evenwicht ontstaat tussen ecologie, economie en esthetiek. Ook aan de provincies en gemeenten vraagt het Rijk voorwaarden te scheppen, zodat de inrichting en het beheer van het landschap tot een verbetering leiden van de landschappelijke kwaliteit. Zie ook het Consumentenplatform van maart 2006, waar Nationale Landschappen het thema was.

LNV-beleid en activiteiten (mede) gericht op het thema

Nationale Parken

Het instellen van nationale parken valt ook onder verantwoordelijkheid van het ministerie van LNV. Nationale parken hebben verschillende functies: natuurbehoud en -ontwikkeling met mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie, voorlichting en educatie en wetenschappelijk onderzoek. In nationale parken wordt veel aandacht besteed aan voorlichting en natuur- en milieueducatie. Zo worden er educatieve activiteiten georganiseerd voor bezoekers en omwonenden. Er wordt aandacht gevraagd voor onder meer de natuurwaarden, de achtergronden van beheersmaatregelen, de effecten van de mens op de natuur en het nut van natuurbehoud. Dit gebeurt in de vorm van excursies, cursussen en projecten voor scholen. Doel ervan is om kinderen en volwassenen in contact te brengen met de natuur en hun belangstelling, begrip en respect voor de natuur bij te brengen. Op die manier wordt maatschappelijke steun ontwikkeld voor natuurbehoud en nationale parken.

Elk nationaal park heeft een bezoekerscentrum van waaruit educatieve activiteiten worden georganiseerd en waar bezoekers informatie kunnen krijgen. Het vormt meestal het vertrekpunt voor natuurwandelingen en begeleide excursies.

SBB

Staatsbosbeheer (SBB), samen met Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen beheerder van veel natuurgebieden, probeert waar mogelijk binnen reguliere activiteiten aandacht te besteden aan bijvoorbeeld speelbossen, bezoekerscentra en natuurexcursies voor jongeren. SBB is een ZBO, waar LNV verantwoordelijk voor is. Jaarlijks worden tussen LNV en SBB afspraken gemaakt over te realiseren doelen.

GIOS

Het programma Groen in en om de stad (GIOS) heeft als doelstelling om de leefbaarheid van de grote steden te verbeteren en ruimtelijke samenhang in groenstructuren binnen en buiten de stad te creëren. Het GIOS is onder de koepel van het Grote Stedenbeleid en het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing in 2005 een tweede periode ingegaan. Ministeries werken in dit programma samen en maken afspraken met de steden. In de recente bestuurdersconferentie 'Steden en rijk: groene partners' is een intentieverklaring ondertekend als startschot van een proces om de samenwerking met betrekking tot groen in en om de stad nog verder te verbeteren. Binnen GIOS wordt specifiek aandacht besteed aan kwetsbare groepen waaronder jeugd. Recent heeft minister Veerman op het symposium 'Natuur en Landschap op waarde geschat' bovendien de volgende uitspraak

gedaan: “Ik maak me er hard voor dat de volgende kabinetsperiode meer geld beschikbaar komt voor natuur in de stad.”

Onderwijs

LNV heeft geïnvesteerd in een speciale themasite “Natuurlijk” op kennisnet.nl. Samen met OCW en VROM wordt het nieuwe beleid t.a.v. natuur- en milieu-educatie vormgegeven. Dit behelst het hele stelsel van kinderboerderijen, schooltuinen, lescentra en bezoekerscentra. Samen met provincies en gemeenten wordt dit geïntensiveerd.

Regeling Draagvlak Natuur

Met de Regeling Draagvlak Natuur worden maatschappelijke organisaties, die zich bezig houden met natuur, gestimuleerd om maatschappelijk draagvlak te creëren voor natuur. Jaarlijks keert LNV daartoe € 2,4 miljoen uit aan projecten en programma's op het gebied van natuur- en milieueducatie, voorlichting, visievorming en samenwerking. Zo zijn in 2005 en 2006 onder meer subsidies verleend aan het Natuurcollege ten behoeve van een nieuw onderwijsproject, Stichting wAarde voor groene hangplekken, de WILDZoekers met het project de ‘Natuur is van jou’ en Stichting Natuur en Milieu met ‘Jeugd heeft recht op groen’.

Nota Natuur- en Milieueducatie (NME)

In opvolging van het lopende NME-beleid en het programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling wordt samen met de departementen VROM en OCW en de andere bestuurslagen een nieuwe Nota NME voor de Tweede Kamer voorbereid. De kern van het NME-beleid is beleving van natuur, waardenontwikkeling, ontwikkelen van zorg en respect en werken aan handelingsperspectieven, zodat burgers tot welgeïnformeerde en weloverwogen keuzen (die van invloed zijn op natuur) kunnen komen. ‘De competente burger’ is dan het uiteindelijke doel. Jongeren binnen schoolverband en buiten schoolverband zijn een belangrijke doelgroep van NME, waarbij de accenten over de leeftijdsgroepen heen verschuiven van kennismaken en beleven naar uiteindelijk de handelingsperspectieven en eigen verantwoordelijkheden.

Groen Onderwijs

LNV is verantwoordelijk voor de aansturing van het Groen Onderwijs. Het Groen Onderwijs omvat zowel wetenschappelijk (Wageningen UR), als hoger onderwijs (HASSen) als middelbaar onderwijs (AOC's), ook vallen er verschillende VMBO's en de centra voor praktijkleren onder. Wat betreft de beleidsmatige inbedding wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de ontwikkelingen in het reguliere onderwijs. Het is echter interessant te bekijken welke mogelijkheden er liggen om met het Groen Onderwijs in te spelen op behoeften vanuit de samenleving, bijvoorbeeld de begeleiding van natuurervaringen van basisschoolleerlingen.

1.3 Relevant beleid van andere overheden

Andere ministeries

LNV acht een goede afstemming met andere departementen van groot belang teneinde elkaars initiatieven op het gebied van jeugd optimaal te kunnen ondersteunen en versterken. De beleidssectoren die het meest in aanmerking komen voor het zoeken van samenwerking zijn: jeugdbeleid, onderwijs, ruimtelijke ordening en gezondheidsbeleid.

Integraal jeugdbeleid: ‘Operatie Jong’

De aandacht van LNV voor de doelgroep jeugd past binnen de Rijksbrede ambitie, zoals vastgelegd binnen het programma ‘Operatie Jong’, een samenwerkingsverband van de ministeries van VWS, OCW, Justitie, SZW en BZK, dat gericht is op coördinatie van het jeugdbeleid. In dit programma is het thema ‘Jeugd en Fysieke Ruimte’ als actiepoint opgenomen. Hierin is gesteld dat de beschikbare ruimte steeds minder speelbaar is,

onder andere door het ontstaan van het zogenaamde 'kijkgroen'. In relatie hiermee heeft VROM recent middels een beleidsbrief een oproep gedaan aan gemeenten om in de integrale inrichting van de openbare ruimte (volgens de Nota Ruimte) 3% als richtgetal te hanteren voor de buitenspeelruimte voor de jeugd. Op 4 september 2006 heeft minister Dekker aan Steven van Eijck, Commissaris van Jeugd- en Jongerenbeleid, het handboek voor speelruimtebeleid overhandigd ('Spelen met ruimte'). Dit handboek moet gemeenten ondersteunen bij de ontwikkeling van een integraal speelruimtebeleid. Het handboek is opgesteld in nauwe samenwerking met het netwerk Child Friendly Cities, waarin onder meer de VNG en Jantje Beton deelnemen.⁴ Daarnaast is de werkgroep 'Brede school' opgericht waar onder meer VROM in zit. Deze werkt aan het de mogelijkheid om speelpleinen ook buiten schooltijd als openbare ruimte te gebruiken. Dit biedt kansen voor vergroening van de schoolomgeving.

Onderwijs

Algemeen uitgangspunt van OCW is dat er niet tot weinig gestuurd wordt op de *inhouden* van het onderwijs, behalve via kerndoelen en exameneisen, en dat scholen een grote mate van eigen verantwoordelijkheid hebben. Dit betekent dat LNV met name kan faciliteren bij de invulling van het onderwijs op scholen. In het kader van de Nota Natuur- en Milieueducatie en Leren voor Duurzame Ontwikkeling lopen reeds intensieve contacten met OCW.

VROM

Bij VROM is, in samenwerking met VWS, een Actieprogramma Jeugd, Milieu en Gezondheid in ontwikkeling, ter invulling van Europese verplichtingen op dit gebied. VROM erkent hierbij het belang van de groene component van de natuurlijke leefomgeving van kinderen (zoals benadrukt in de beleidsbrief buitenspeelruimte aan TK en gemeenten). Afstemming en mogelijk samenwerking (op onderdelen) met het programma Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid van LNV wordt door beide partijen dan ook essentieel geacht. Daarnaast wordt reeds intensief samengewerkt met VROM op het gebied van GIOS, de Nota Natuur- en Milieueducatie en Leren voor Duurzame Ontwikkeling.

VWS

OP 6 oktober j.l. heeft VWS de 4-jaarlijkse preventienota aan de Tweede Kamer aangeboden. Dit jaar wordt hierbij ingezet op een aantal speerpunten: roken, schadelijk alcoholgebruik, overgewicht, bewegen en voeding. Vanuit VWS zal hierbij ingezet worden op de bijbehorende risicofactoren, met prioriteit bij doelgroep jeugd, mensen in een lage sociale setting (met name grote steden) en de beroepsbevolking om de sociaal-economische gezondheidsverschillen terug te dringen. Mensen ondersteunen in het nemen van hun eigen verantwoordelijkheid en stimuleren van gezonde keuzes staat hierbij centraal. Ook moet de leefomgeving meer uitnodigen tot bewegen.

Daarnaast bestaan er andere programma's en activiteiten als 'Ga voor gezond.' Dit programma wil gezondheid en veiligheid structureel onder de aandacht van basisscholen brengen en initiatieven, lesprogramma's en materialen rondom gezondheid met elkaar verbinden en kinderen, hun ouders en leerkrachten laten ervaren dat aan de slag gaan met gezondheid vooral ook erg leuk kan zijn. Ook lopen er binnen VWS de twee trajecten 'Overgewicht' en 'Nationaal Actieplan Sport en Bewegen'⁵. Het bewust kiezen voor een gezonde en actieve leefstijl met verantwoord sporten en dagelijks bewegen vormt bij

---

⁴ Het RIVM heeft in 2005 een handleiding 'Bewegingsbevorderende en veilige wijken' ontwikkeld bestemd voor gemeenten in Nederland die herstructureringsplannen aandacht willen aan het stimuleren van lichamelijke activiteit en veiligheid van inwoners.

⁵ Deze lijnen worden momenteel intern bij VWS bij elkaar gebracht.

beiden het uitgangspunt. Het opheffen van belemmeringen en het aanbieden van 'makkelijke' keuzes staat hierbij centraal. Om te komen tot een samenhangende en doeltreffende aanpak van overgewicht heeft VWS een convenant gesloten met OCW, de levensmiddelenindustrie, de horeca, de cateraars, de supermarkten, de zorgverzekeraars, de werkgevers en de georganiseerde sport (januari 2005). LNV is bij deze trajecten betrokken.

Internationaal beleid

Specifiek internationaal beleid voor jeugd en natuur is er eigenlijk niet. Wel is er in OECD-verband een netwerk (ENSI) dat zich richt op milieubewustzijn door middel van educatie en onderwijs. Sommige internationale natuur en milieu-verdragen zoals het CBD (Convention on Biological Diversity) kennen een educatie-component. De EU heeft geen beleid dat zich specifiek richt op jeugd en natuur.

Provincies en Gemeentes

Ook bij de provincies en gemeentes bestaan activiteiten die bij kunnen dragen aan de relatie jeugd en natuur. Onder meer op het gebied van educatie.

Inspanningen vanuit de provincies zijn echter met name gericht op het halen van door het Rijk gestelde ecologische natuurdoelen. Hier spelen de provincies een belangrijke rol via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Via het ILG is de komende zeven jaar (vanaf 1 januari 2007) ruim 3 miljard euro beschikbaar.

Gemeentes zijn niet alleen op het terrein van educatie. Sommige gemeentes geven ook veel aandacht aan het creëren van groene ruimte voor de jeugd. Voorbeelden zijn de natuurspeeltuin de Speeldernis in Rotterdam, een speelbos in Leerdam en natuurspeelplaatsen in Amstelveen en Sliedrecht.

1.4 Eerste contouren LNV-Programma Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid

Speciale aandacht wil LNV vanaf 2007 gaan geven aan jeugd, natuur, voedsel en gezondheid. Het is van belang dat jongeren zich bewust worden van de waarden van natuur en voedsel. Zoals aangegeven ligt de focus in de discussie in het Consumentenplatform op de relatie jeugd en natuur. Dit is relevant omdat steeds grotere aantallen jongeren opgroeien in een stedelijke omgeving waardoor regelmatig contact met 'natuur' in de breedste zin des woord helaas géén vanzelfsprekendheid is. Een versterkte inzet is hier nodig. Gedacht kan worden aan meer fysieke voorzieningen zoals speelbossen en door het aanbieden van programma's, zoals excursies naar natuurgebieden, meerdaagse natuurkampen en andere projecten zoals Ecokids, WILDZoekers. Maar de aandacht gaat ook uit naar betere beschikbaarheid van de natuur in de directe leefomgeving en de betekenis hiervan voor spelen, bewegen en leren.

De minister van LNV heeft in de Tweede Kamer aangegeven dat hij initiatieven wil nemen om de jeugd meer in direct contact te brengen met de natuur, zodat de jeugd zich meer bewust wordt van het belang van de natuur. Hierna is binnen LNV de nodige actie ondernomen om te komen tot een plan van aanpak: het programma Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid. In dit programma komen zowel activiteiten die de verbinding tussen natuur en gezondheid als tussen voedsel en gezondheid moeten gaan versterken, voor de doelgroep 4-18 jaar. **Voor het Consumentenplatform ligt het accent op de verbinding tussen jeugd en natuur met als doelgroep de 4 tot 12 jarigen.**

Voor de ambities voor dit programma in ontwikkeling zijn inmiddels voorstellen gedaan door een breed samengestelde werkgroep binnen LNV. Dit voorstel ziet er als volgt uit.

Voorgestelde ambities van het Programma Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid (in ontwikkeling):

- De jeugd wordt zich bewuster van haar groene leefomgeving en de herkomst van hun voedsel, en heeft daar zorg en respect voor;
- De jeugd besteedt meer tijd in haar groene leefomgeving (buiten spelen, recreëren, ontspannen, leren);
- Interesse prikkelen voor voedsel bij de jeugd;
- De jeugd ontwikkelt zich hierdoor fysiek en mentaal gezonder;
- Herijking van de groene kennisinfrastructuur gericht op de jeugd en de daarbij behorende intermediairen.

Voedsel en jeugd

Zoals aangegeven is de relatie jeugd en voedsel niet aan de orde in deze bijeenkomst van het Consumentenplatform. Deze benadering maakt onderdeel van het bredere programma in ontwikkeling rond 'Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid.' Voor de relatie jeugd en voedsel wordt in opdracht van LNV een samenhangend programma ontwikkeld. De aandacht richt zich hierbij op het prikkelen van de interesse voor voedsel bij de jeugd en het mogelijk maken van een bewuste keuze.

Hoe wil LNV het gaan doen?

Uitgangspunt bij het uitwerken van het programma is het zoeken van samenwerking met jongeren zelf en met stakeholders: een actieplan om de relatie tussen jeugd, natuur, voedsel en gezondheid te versterken kan niet anders dan in samenspel met andere actoren. LNV zal zelf geen uitvoerende activiteiten ontplooiën voor jongeren, maar juist AGENDEREN, STIMULEREN en FACILITEREN. LNV wil hoofdzakelijk kansrijke acties van anderen ondersteunen. De achterliggende gedachte is dat de meest kansrijke acties regionaal en kleinschalig zijn en dat er al ontzettend veel gebeurt om jongeren bij hun (directe) groene leefomgeving te betrekken. Desondanks blijkt dit niet genoeg omdat vaak slechts een klein deel van de jeugd wordt bereikt. Het programma beoogt een extra impuls te geven aan mensen en organisaties die met hun activiteiten de jeugd daadwerkelijk weten te bereiken. Voor een extra impuls is ook extra geld nodig. Het nieuwe Kabinet dat in 2007 aan zal treden zal daar een besluit over moeten nemen.

Naast het Consumentenplatform worden ideeën voor de toekomst ook getoetst bij zowel jongeren als stakeholders.

- Op 15 september en op 22 september zijn jongerenpanels georganiseerd. Het doel van deze panels was om meningen van een representatieve groep jongeren (tussen 12 en 17 jaar) te inventariseren: Wat willen jongeren? In welke natuur voelen zij zich het prettigst en hoe zouden zij hun omgeving ingericht willen zien? Welke (communicatie)activiteiten achten zij kansvol om hun generatie en de volgende generaties weer met hun natuurlijke leefomgeving in contact te brengen? De eerste resultaten laten zien dat jongeren niet onder één noemer te vangen zijn. Het gaat om een zeer pluriforme groep met uiteenlopende normen, waarden en meningen over natuur en gezondheid.
- Op 3 oktober vond een bijeenkomst plaats met organisaties die activiteiten voor jongeren (willen) organiseren op het vlak van natuur, voedsel en gezondheid. Tijdens deze bijeenkomst werden de eerste ideeën voor het programma bij hen getoetst en zijn de resultaten van de jongerenpanels gepresenteerd.

Aan welke activiteiten denkt LNV?

Er zijn inmiddels mogelijke projecten (icoonprojecten) genoemd rondom een aantal centrale thema's. De (beoogde) uitvoering ervan ligt met name bij derden. Sommige activiteiten lopen al of zijn in ontwikkeling. Andere zitten in de fase van ideeënvorming. Hieronder alvast een voorlopige lijst van mogelijke projecten:

Natuur in de vrije tijd / natuurbeleving

Activiteiten:

- De ontwikkeling van meer speelbossen in en om de steden (samen met Staatsbosbeheer).
- Het opzetten van een netwerk van (speel-, educatie-, zorg-) boerderijen.
- De introductie van een NatuurJongerenPaspoort (vergelijkbaar met en mogelijk in samenwerking met het CJP).

Onderwijs

Een goede manier om veel kinderen en jongeren in een georganiseerde setting te bereiken is het onderwijs. Het ministerie van Onderwijs vindt dat scholen in toenemende mate autonoom zijn in het stellen van inhoudelijke prioriteiten. Het is dus zaak om naast een formele interventie (kerndoelen eindexamenprogramma's) ook te investeren in het "verleiden" van de scholen. Voorbeelden van nieuwe projecten zijn:

- 'Groenvouchers' voor het 'inkopen' van natuuractiviteiten door scholen (bijv. elk kind op natuurkamp, als onmisbaar onderdeel op de basisschool, zoals ook schoolzwemmen of het verkeersdiploma).
- Een andere mogelijke actie is het opzetten van een adoptieprogramma van scholen door TBO's, het Groen Onderwijs en/of (leer)boerderijen.

Gezondheid en Jeugd

De activiteiten binnen dit thema zijn vooral gericht op het agenderen van het thema en het stimuleren en activeren van andere partijen (bijvoorbeeld huisartsen, zorgverzekeraars, natuurterreinbeheerders, voedselproducenten, media, restaurateurs, cateraars) om het belang van voedsel en groen voor een gezonde ontwikkeling van de jeugd te erkennen en uit te dragen. LNV investeert in goed bereikbare natuur bijvoorbeeld door een netwerk van wandel- en fietspaden. De RMNO bereidt een onderzoeksagenda voor.

Ruimtelijke claim jeugd en natuur, GIOS⁶ / Bereikbaarheid

Groen in en om de stad draagt in belangrijke mate bij aan direct contact tussen jeugd en natuur en een gezonde ontwikkeling van de jeugd. Op het symposium 'Natuur en landschap op waarde geschat' heeft de Minister toegezegd zich hard te maken voor meer groen in en om de stad. De fysieke investering hiervan wordt gerealiseerd middels een claim van € 450 mln. binnen het Programma Groen+. Om bij de daadwerkelijke inrichting rekening te houden met wat jongeren willen, zal dit niet alleen vóór jongeren, maar mét jongeren vormgegeven worden. Voorbeelden van reeds in ontwikkeling zijnde activiteiten:

- Het op meer natuurlijke wijze inrichten van school- en speelomgevingen (bijv. Speeldernis in Rotterdam).

---

⁶ Programma Groen In en Om de Stad

Colofon

Hoofdstukken 1 en 2

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Natuur (M. van den Berg, A. Schippers)
Directie Kennis (J. Wieberdink, M. Root)
070 378 6868

Hoofdstukken 3 en 4

Schuttelaar & Partners, adviesbureau voor Maatschappelijke Communicatie B.V.
070 318 4444
info@schuttelaar.nl

Fotografie

J. van der Wielen
0318 479 174

Pers

Directie Voorlichting
Nynke van der Zee: 070 378 4018
n.vanderzee@minlnv.nl

LNV Consumentenplatform

Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid
Willem Roeterdink en Eelco Klein 070 378 4453 / 070 378 4131
w.roeterdink@minlnv.nl en e.klein@minlnv.nl

Meer informatie over het LNV Consumentenplatform is te vinden op
www.minlnv.nl/consumentenplatform

Jeugd en Natuur is een publicatie van het Ministerie van LNV in samenwerking met adviesbureau Schuttelaar & Partners.

Eerder in het LNV Consumentenplatform:

- Voedselverliezen, verspilde moeite? (juni 2006)
- NL voor mensen. Nationale Landschappen in ontwikkeling (maart 2006)
- Diermeel, voer voor discussie (november 2005)
- Dierenwelzijn, willen we dat weten? (juni 2005)
- Platteland, ook voor uw vrije tijd? (maart 2005)
- Geeft decontaminatie veilig pluimveevlees? (december 2004)
- Natuurlijkheid, waarde voor beleid (juni 2004)
- Voedsel zonder risico: wensen en grenzen (februari 2004)
- Ons voedsel over tien jaar (oktober 2003)
- De prijs van duurzame voedselproductie (juni 2003)
- Vis als het maar verantwoord is! (april 2003)
- Genetische modificatie en voedsel, weet u wat dat is? (november 2002)
- Kiezen voor groenten en fruit (september 2002)
- Waar komt mijn vlees vandaan? (april 2002)